

Với các nhà phân tích Đông Nam Á giàu kinh nghiệm và đang theo dõi hoạt động xây dựng đảo và phát triển quân đội nhanh chóng của Trung Quốc với mối quan ngại ngày một gia tăng, các quốc gia trong tài chính dồi dào của Trung Quốc chắc chắn có thể thay đổi thế thế của họ. Nhưng với thế lực và đi cùng với thời gian, tiền của Trung Quốc có thể mang lại hiệu quả.

Bức Kinh đôt đợc nhiều thành công hơn trong việc sđ dng sđc mnh mđm ở khu vực.

Chính xác là năm năm trước vào ngày 18/11/2011 tại Trung tâm hội nghị Bali ở Indoneisa, Thủ tướng Trung Quốc lúc đó là Ôn Gia Bợ đã mời các quốc gia Đông Nam Á tham gia dự án Quy Hợp tác với các vđn đợ trên biển Trung Quốc - ASEAN trị giá 500 triệu USD. Dự án đã thất bại hoàn toàn. Nhưng từ sự thất bại này, Bắc

Kinh hực đợc cách đợi phó vớ các nợc láng giợng phía nam của mình. Năm năm sau, giới chức Trung Quốc có vẻ như đã biết cách sử dụng tiến của họ một cách sáng suốt hơn và mở rộng ảnh hưởng ở Đông Nam Á hiệu quả hơn.

Năm 2011, ông Ôn Gia Bợo đợ ra [tham vọng lớn](#) cho Quợ này. Ông nói trước lãnh đợo chính phủ các nợc rợng “hợp tác của chúng ta trong lĩnh vực này có thể bắt đợu vớ nghiên cứu biển, bợo vớ môi trường, kết nối, an toàn hàng hải, tìm kiếm cứu nạn và chúng tôi phợm xuyên quợc gia”. Ông Ôn Gia Bợo nhưn minh thêm rợng hợp tác có thể “dợn mở rộng sang các lĩnh vực khác vớ mục tiêu thúc đợy hợp tác biển toàn diện và đa tợng nợc giợa Trung Quốc và ASEAN”.

Nhợng có một vấn đợ quan trọng là thời đợm đó, ASEAN ít hơn mà trong hợp tác biển vớ Trung Quốc. Tháng 3/2011, các tàu Trung Quốc ngợn cợn Philippines khảo sát đợa chợn ở ngoài khơi nợc này. Tháng 5 và tháng 6 cùng năm, tàu Trung Quốc cợt cấp tàu khảo sát hoạt đợng trong vùng biển thuộc chủ quyền của Việt Nam, trong khi Malaysia lo ngại vớ các hoạt đợng của Trung Quốc trong vùng biển của nợc này. Giới cợm quyền ở Bắc Kinh đợng như nghi rợng tài chính sử phợ lập đợc các hành xử quyợ đoán này.

Vì thế, Trung Quốc tiếp tục các nỗ lực ngoợi giao “sợ sắc” mà không tìm hiểu nguyên nhân tại sao ASEAN lại ít hơn mà hợp tác vớ Trung Quốc. Một năm sau Hội nghị thợng đợnh Bali, Thủ tướng Ngoợi giao Trung Quốc Phó Oánh [đợa ra](#) một danh sách các đợ xuợt tợng tợ cho Hội nghị cợp cao Trung Quốc-ASEAN ở Phnom Penh rợng “chúng ta nên sử dụng Quợ hợp tác biển Trung Quốc-ASEAN đợ thực hiợ các đợ án hợp tác trong các lĩnh vực nghiên cứu khoa hực biển, bợo vớ môi trường, kết nối, an ninh hàng hải, tìm kiếm cứu nạn, chúng tôi phợm xuyên quợc gia và kinh tế biển.” Một lần nữa, không đợ án nào đợc triển khai trên thực tế.

Mợc dù vậy, Trung Quốc vẫn tiếp tục nỗ lực của mình. Tháng 6/2013, Trung Quốc và ASEAN nhưt trí trên giợy tợ “sợ đợng hiệu quả Quợ hợp tác biển Trung Quốc-ASEAN, thúc đợy hợp tác thực chợt vớ nghợ cá, kết nối biển, khoa hực và công nghệ biển, phòng chợng thiên tai, an toàn hàng hải và tìm kiếm cứu nạn, biển hợp tác biển trở thành đợm nhưn mợi trong hợp tác ASEAN-Trung Quốc.” Nhợng một lần nữa, không có hợp tác thực chợt nào đợc triển khai. Tháng 4/2012, Trung Quốc kiểm soát bãi cợn Scarborough ở ngoài khơi Philippines làm cho nhợng lại kêu gợi hợp tác của nợc này trở nên sáo rợng.

Cuối cùng, tháng 11/2014, ba năm sau tuyên bố của ông Ôn Gia Bào, hai bên nhứt trí lấy năm 2015 là năm hợp tác biển ASEAN-Trung Quốc và “hoan nghênh kế hoạch toàn diện của Trung Quốc sáng lập Hợp tác biển Trung Quốc-ASEAN để cung cấp tài chính cho hợp tác ASEAN-Trung Quốc trong các lĩnh vực kết nối biển, khoa học và công nghệ biển, nghiên cứu khoa học biển, tìm kiếm cứu nạn, quản lý thiên tai và an toàn hàng hải.” Việc này diễn ra chỉ 6 tháng sau khi Trung Quốc hợp đất trái phép giàn khoan HD-981 vào vùng biển của Việt Nam ngoài khơi Hoàng Sa. Tại diễn đàn Bắc Ngao tháng 3/2015, Trung Quốc chính thức khởi động năm hợp tác biển ASEAN-Trung Quốc nhưng một lần nữa vẫn không có gì được thực hiện. Rất ít hợp tác diễn ra trong năm đó.

Vậy, điều gì đã xảy ra với 500 triệu USD ban đầu dành cho Hợp tác biển? Hình ảnh ngoài mặt số số kiển tể chực ở Trung Quốc, Hợp này chỉ là hợp tác sáng lập hình ảnh biển đầu mặt trong bộ máy hành chính của Trung Quốc.

Một phần nguyên nhân lý giải cho việc Trung Quốc không triển khai được Hợp này là các quan chức Trung Quốc đã không biển các sáng kiến cấp cao thành hành động thực tế. Điều này làm khó cho ngoại giao của Trung Quốc. Các quan chức Trung Quốc không thông nhứt được đến với phạm trách Hợp này và Bộ nào là chủ quản. Theo Sébastien Colin (Trung tâm Nghiên cứu Trung Quốc đồng nghiệp của Pháp, trường Đại học Công), những điều đã xảy ra đó đã ngăn cản Cơ quan Bộ về Môi trường quốc gia của Trung Quốc tham gia vào dự án nghiên cứu Bộ về Môi trường do Liên Hợp Quốc làm chủ đạo kéo dài sáu năm ở Biển Đông từ 2002-2008.

Nguyên nhân khác là các chính phủ ASEAN không muốn “chơi đúp” tại thời điểm Trung Quốc thể hiện một cách “chơi” rất xấu.

Tuy nhiên, Hợp tác biển vẫn tồn tại. Hai thành viên hàng đầu của Hợp này hiện nay là Viện Nghiên cứu Nam Hải (NICSS) ở Hải Khẩu, Hải Nam. Viện này vẫn là sự liên kết giữa Bộ Ngoại giao Trung Quốc và tỉnh Hải Nam nhưng hiện nay Viện Nam Hải gần gũi hơn với Bộ Ngoại giao. Một nguồn tin từ Đông Nam Á cho biết trong một [hội thảo](#)

ở Sydney năm 2013, Viện trưởng Viện Nam Hải Ngô Sĩ Tấn nói với các đại biểu rằng Viện Nam Hải của ông phạm trách Hợp này.

Ko tó đó, muc đích cua Quoc đoc đieu chnh loi. Thay vì tài tr cho các cuc tho lun h p tác liên chính ph v b o v môi trng và “chng t i phm xuyên quc gia”, Quoc h p tác bin Trung Quoc-ASEAN hi n gi là phng tin đ Bc Kinh phát huy s c mnh m m. Nói cách khác, muc đích cua Quoc chuy n t s dng cho Kênh I (gi a các chính ph) sang phc v Kênh II (các c quan nghiên c u, gi i phân tích và báo chí).

Vi n Nam H i là nhà b o tr cho Vi n nghiên c u Trung-M (ICAS) [thành lập](#) cu i n m 2014 tr s ở Washington D.C. Tháng 4/2015, ICAS t ch c h i tho ra m t hoành tráng t i Washington v i s hi n di n và trình bày cua Henry Kissinger cùng nhi u chuyên gia khác. ICAS có ph i là bên đoc hng loi cua Quoc h p tác bin Trung Quoc-ASEAN hay không v n là câu h i ch a có l i đ p. M c dù uy tín ch a cao ở Washington nh ng ICAS thng xuyên

[tài tr](#)
cho các s ki n tho lun v tranh ch p Bin phong ở M.

Theo trang web cua Vi n Nam H i, n m 2015 Vi n này kh i đng m t chng trình nghiên c u có tiêu đ dài lê thê là “ i tác vì hòa bình khu v c: Hi n thc hóa i tác chin l c toàn di n ASEAN-Trung Quoc ở phong Nam Á” và cho bi t đây là “m t trong các đ án chính do Quoc h p tác an ninh bin Trung Quoc-ASEAN tài tr”. Theo [Vi n Nam H i](#) , chng trình này “đoc thit l p đ thúc đ y trin khai Tuyên b ng x c cua các bên ở Bin phong, làm sâu s c h p tác bin, thúc đ y lòng tin Trung Quoc-ASEAN và trao đ i Kênh II”.

Theo đó, Quoc h p tác bin Trung Quoc-ASEAN đoc s dng nh là m t c ch h p tr tài chính cho đ i tho i v i các c quan nghiên c u phong Nam Á. Vi n Nam H i mô t chng trình này là giàn x p ba bên v i Trung tâm nghiên c u chin l c và quc t ở Jakarta, Indonesia và i h c RSIS ở Singapore (RSIS cho hay h h tr các công tác h u c n).

Ba h i tho đã đoc t ch c, g m tháng 9/2015 ở Jakarta, tháng 1/2016 ở H i Kh u và tháng 7/2016 ở Singapore. Theo các đ i bi u tham d , muc đích cua ba h i tho này là đ 10 n c thành viên ASEAN và Trung Quoc xác đnh các b c đi c th đ thúc đ y “quan h đ i tác”.

Nh ng c ng có nh ng gi i h n nh t đnh. Ví d , muc dù h i tho l n th ba di n ra

ch vài ngày sau khi Tòa trng tài ra phán quy t v ki n Philippines-Trung Qu c nh ng đ ng ch t a c a h i th o là ông Ngô Sĩ T n đã t ch i đ a v n đ n này vào báo cáo cu i cùng c a h i th o. Theo cách đó, Trung Qu c đang đ nh ra gi i h n mà ASEAN có th th o lu n, nh ng đ ng th i đ i u đó c ng khi n cho ASEAN không khi lo ng i v hành vi c a Trung Qu c.

Ba h i th o đã đ a ra nhi u ki n ngh , tuy không đ c công b nh ng các đ i bi u tham gia đ c cho là đã chuy n cho gi i ch c ph trách v quan h v i Trung Qu c. Theo cách này, Trung Qu c có th s d ng Kênh II đ nh h ng th o lu n Kênh I.

Không nh ng th , Vi n Nam H i còn mu n th ch hóa h p tác h n n a. Tháng 3/2016, Vi n Nam H i và Trung tâm nghiên c u chi n l c và qu c t (CSIS) [khánh thành](#)

Trung tâm nghiên c u Trung Qu c -phong Nam Á v Bi n phong. Vi n Nam H i và Trung tâm nghiên c u Trung Qu c-phong Nam Á v Bi n phong hi n nay cùng qu n lý m t t ch c chi nhánh khác thu c Vi n Nam H i là Vi n hàn lâm Trung Qu c – ASEAN v lu t và qu n tr đ i d ng. Vi n hàn lâm này c ng đ c Qu h p tác bi n Trung Qu c-ASEAN c p kinh phí ho t đ ng và “đ c l p ra đ thúc đ y c ng đ ng qu n tr đ i d ng k khu v c.” Vi n hàn lâm Trung Qu c – ASEAN v lu t và qu n tr đ i d ng khai tr ng t i H i Khu vào tháng 1/2016 b ng h i th o đ ng t ch c v i Vi n đ i d ng qu c t Canada, m t c quan nghiên c u phi chính ph thu c thu c i h c Dalhousie.

[H i th o th hai](#)

t ch c vào đ u tháng

11/2016

t i Vi n Nam H i t i H i Nam.

Vi n Nam H i đã ti p c n t i h u h t các c quan nghiên c u ở phong Nam Á và nhi u n i đã c đ i bi u tham d các s ki n và các khóa h c do Trung tâm nghiên c u Trung Qu c – ASEAN v Bi n phong và Vi n hàn lâm Trung Qu c-ASEAN v lu t và qu n tr đ i d ng t ch c. Các c quan nghiên c u này đã có nh ng cu c trao đ i n i b v m c đ h p tác g n g i v i Vi n Nam H i. Vi t Nam đã t ch i tham gia vào m i gi n x p chính th c và có l i đ n r ng, m t s chuyên viên c a CSIS ở Jarkatar c m th y không tho i mái v i c các đ i tác Trung Qu c phóng đ i m i quan h c a h v i Vi n Nam H i.

Một đổi tếng th hng khác cõa Qu h p tác bi n Trung Qu c – ASEAN là i h c H Môn. i h c này hi n đang trong quá trình xây dng m t khu đ i h c ở Malaysia. Theo truy n thông Trung Qu c, m t ph n n m khu đ i h c này s là trng Cao đng khoa h c bi n Trung Qu c-ASEAN do B Ngo i giao Trung Qu c tài tr thông qua Qu h p tác bi n Trung Qu c -ASEAN. Trng Cao đng này cng [đ c s dng](#)

“m t tàu nghiên cõu đa nng tiên ti n trang b các thi t b khoa h c t i tân, con tàu hi n đang xây dng và s h th y vào n m 2016 đ ph c v các chuy n nghiên cõu h c thu t h i dng h c ở vùng bi n qu c t.” M t [bài báo](#)

khác cho hay Qu h p tác bi n Trung Qu c-ASEAN đã cung c p 15 tri u USD cho trng Cao đng này.

Nhìn tng th, m t đ i u rõ ràng là sau th t b i ban đ u, Qu h p tác bi n Trung Qu c-ASEAN bây gi đã tr thành m t công c r t h u ích đ Trung Qu c phát huy nh hng đ i v i gi i ho ch đnh chính sách ASEAN. Các nhà phân tích khu v c chng có vui thú gì h n là đ c m i đi du thuy t. Nhi u chính ph ở trong và ngoài Đông Nam Á cng làm tng t. (Xét cho cùng thì tác gi cng đang vi t bài báo này bên l h i th o qu c t v Bi n Đông do ba đ n v cõa Vi t Nam t ch c!). Tuy nhiên, m t đ i u rõ ràng là Trung Qu c đang làm t t h n trong vi c giành đ c thi n chí cõa cng đng ho ch đnh chính sách Đông Nam Á, trong đó Qu h p tác bi n Trung Qu c – ASEAN là m t ph ng ti n chính.

T i h i th o g n đây nh t cõa chng trình “i tác vì hòa bình khu v c”, Ngô S T n phát bi u tr c các đ i bi u r ng, ngu n l c cõa Qu h p tác bi n Trung Qu c – ASEAN r t đ i dào và luôn s n sàng h tr cho các sáng ki n, khuy n ngh h p tác trong tng lai. V i các nhà phân tích Đông Nam Á giàu kinh nghi m và đang theo dõi ho t đng xây dng đ o và phát tri n quân đ i nhanh chóng cõa Trung Qu c v i m i quan ng i ngày m t gia tng, v n chõa th ch c ch n đ i u đó có đ đ thay đ i t tng cõa h hay không. Nhng v i th h tr và đi cùng v i th i gian, đó có l s là m t kho n đ u t h i u qu.

Bill Hayton là chuyên gia liên k t cõa Chng trình châu Á t i Chatham House. Bài vi t l n đ u tiên đng trên t [The Diplomat](#).

Ngỏ ði ðch: **Phòm Duy**

Hiêu ðính: **Trờn Quang**

Bài ðch thuợc bởn quyờn Nghiên cởu Biền ðông. Ồ nghờ chờ ðợc ðn ðợng link, không ðợng lời khi chờa có sỏ ðợng ý cờa Ban Biên tờp.